

Tagasiside ja ettepanekud: Märjamaa valla tuuleparkide eriplaneering. Asukoha eelvalik. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programm.

(1) Lugesin läbi avalikustatud dokumendid Märjamaa valda kavandatavate tuuletööstusparkide kohta. Nende dokumentide ettevalmistamise ajendiks on vajaliku keskkonnateemalise informatsiooni kogumine, analüüsimine ja esitlemine, et aidata muu hulgas otsustajatel paremaid otsuseid teha. Ka peaksid need dokumendid olema piisava informatsiooni allikaks neile, kelle elu saab olema otseselt mõjutatud kavandatavatest tuuletööstusparkidest. Kahjuks on KSH programm kesine asjakohase informatsiooni poolest ja selle asemel, et tuua selgust KSH protsessi, külvab segadust ja tekitab üha uusi küsimusi. Põhjuseks võib olla, et vastuolus seadusega, ei peeta keskkonnakaitse tagamist ja säästva arengu edendamist KSH eesmärgiks.

(2) KSH programmist ei leia lugejad asjakohast infot isegi põhiliste KSH alusfaktide kohta. Näiteks KSH programm ei sisalda eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldust (12 eelvalitud ala) ega kirjelda tuulegeneraatoreid. Peale maailmas pretsedenditu maismaatuulegeneraatori kõrguse (kuni 290 m) ei saa lugeja rohkem infot. Samuti ei kirjelda dokument eeldatavaid tegevusi isegi põhilistest parameetritest lähtudes. Näiteks ei mainita mis mõõtmatega võivad olla generaatorite vundamendid, kui suuri alasid on vaja generaatorite monteerimiseks, kui laiuid on vaja tuulegeneraatorite tarneks, kui laiuid saavad olema koridorid ühendusliinide tarvis ja kui suuri maa-alasid on vaja alajaamadele. Kõik see on baasinfo ja peaks olema lugejatele — nii otsustajatele kui mõjualas elavatele inimestele — kättesaadav dokumendi alguses, enne eeldatavate mõjude selgitamist. Ka nõuab hea tava, et dokumendid, mis on osa avalikust arutelust, sisaldaksid selgitavat kokkuvõtet lugejate tarvis, kel puudub vastav erialane kogemus ja ekspertiis. Ka arendajate vaatevinklist on asjakohaselt läbiviidav protsess ja tulevase KSH hinnangu usaldusväärsus oluline kuna aitab maandada riske, mis on seotud võimalike protsesside venimise, kohtukaasustega ja kohalike inimeste õigustatud vastuseisuga kui ei suudeta edasi anda minimaalsetki asjakohast informatsiooni kavandatud tegevuste ja nendest lähtuvate mõjude kohta.

(3) Lisaks eeldatavalt mõjutatava keskkonna ja tegevuste puudulikule kirjeldamisele ei selgita KSH programm ka eeldatavat kaasnevat olulist keskkonna mõju inimestele, teisele, loomaliikidele peale lindude ja nahkhiirte, taristule, rohevõrgustikule. Puuduvad ka asjaomaste asutuste esitatud seisukohad ja informatsioon juhteksperdi pädevuse kohta. Ka puudub ekspertrühmas pädev sotsiaalküsimuste ja/või tervise ekspert. Samuti pole KSH programmis arvestatud faktiga, et nii suurte ja võimsate tuulegeneraatorite kogemus maismaal puudub ja ükski olemasolev juhend või teaduslik uuring ei kajasta nii mastaapsete tuulegeneraatorite mõju elusloodusele, kaasa arvatud inimestele. Sellest tulenevalt on jätkusuutlikkuse seisukohast eriti oluline, et rakendataks ettevaatusprintsipi keskkonnahinnangu käigus. Kõike eeltoodut arvesse võttes on küsitav, kas kõnealune protsess ja tulemuste esitlemine toimub vastavalt seadusele ja heale tavale. Lisaks jääb KSH programmist mulje, et planeeritud kaasamine on vaid minimaalseid seadusest tulenevaid nõudeid täitev formaalsus. Allpool on ettepanekud KSH kvaliteedi tõstmiseks, et järgnev etapp võimaldaks nii

otsustajatel kui ka mõjualas elavatel inimestel saada asjakohast informatsiooni ja pädevaid hinnanguid.

(4) KSH dokumentatsioon peaks sisaldama selgitust miks ja kas on Märjamaa valda vaja ehitada tuuletööstusparke. See peaks sisaldama analüüsi tulemusi miinimumi vajalike tuuleparkide mahtude/koguste kohta, mis on vältimatu infomatsioon ka otsustamiseks. Kui neile baasküsimustele ei ole selget vastust, siis on kogu ettevõtmise ratsionaalsus küsitav nii energeetika, majanduse kui ka keskkonna huvidest lähtuvalt.

(5) Soovitan lõpetada Märjamaa valla tuuleparkide eriplaneeringu protsessis põhjendamatu inimeste ebavõrdne kohtlemine ja muuta tuulegeneraatori kaugus lähimast elamust soovitavalt vähemalt 2 km kõikidele kinnistuomanikele sõltumata asukohast. On diskrimineeriv eeldada, et valla hajaasustuses elavad inimesed on vähem mõjutatud tuulegeneraatoritest ja võiksid seega elada tuulegeneraatoritele lausa kaks korda lähemal kui inimesed tiheasustusega alevis ja külades.

(6) KSH programm alahindab eeldatavaid keskkonnamõjusid. Selle edaspidiseks vältimiseks tuleb tuvastada võimalikud eeldatavad mõjud ja neid süstemaatiliselt analüüsida kogu eeldatava tegevuse jooksul ehituse, tootmise ja lammutamise etappides. Tuleb analüüsida otseseid ja kaudseid mõjusid, mõjude tõenäolist kestust, ulatust, pöördumatust ja tuleb arvesse võtta võimalikke koosmõjusid, sünergilisi mõjusid ja kumulatiivseid mõjusid. Näiteks ei ole aksepteeritav limiteerida rohevõrgustike mõjude analüüs ainult maakatte tehiskultuuri protsendile, mis on ehitusprotsessi tagajärg. 1-2 aastasele ehitusperioodile järgneb 25-aastane tootmisperiood koos kõrg- ja madalsagedusliku müra, vibratsiooni, varjutuse, valguse, hooldamise häiringutega. Tuleks analüüsida kuidas kõik see võib mõjutada elusloodust ja liikide kestvust rohevõrgustikes. Tuleb arvesse võtta, et just mõjudest metsamaastikele ja -kooslustele on vähe teada ja täiesti puuduvad teaduslikud uurimused suure võimsusega 290m kõrguste tuuletööstusparkide mõjust keskkonnale.

(7) Soovitan täiendada ekspertrühma kogenud sotsiaalsete mõjude spetsialisti ja/või tervise mõjude spetsialistiga. Vastavad spetsialistid tuvastavad ja lisavad KSH protsessi nõutavad süstemaatilised analüüsid võimalikest mõjudest inimese tervisele, heaolule, kultuuriväärtustele ja varale. Vastav ekspert oskaks ka nõu anda kuidas muuta kaasamisprotsess miinimumile vastavast formaalsusest sisuliseks protsessiks.

(8) Loomaliikidest mainitakse vaid linde ja nahkhiiri. Nii lindude kui ka nahkhiirte puhul oleks pidanud eeltööna olema välja toodud vastavatest andmebaasidest ja kirjandustest võimalike kaitsealuste liikide esinemine eelvaliku aladel ja ka informatsioon rändekoridoride kohta. Edasisel lindude käsitlemisel tuleb kohandada meetodikat ja võtta arvesse Keskkonnaameti soovitud arvestada rohevõrgustiku aladega ja Eesti Ornitoloogiaühingu ettevaatusprintsipiist lähtuvat seisukohta, et "tuulepargid on metsaelustikku, sh metsist, oluliselt kahjustavad objektid ja tuuleparkide rajamine metsamaadele peab olema kõikjal keelatud." (Keskkonnaamet 2021). Need seisukohad olid sõnastatud ajal, mil tuulegeneraatorite kõrgus oli

planeeritavatest oluliselt madalam ehk vaid 160m. Vastavalt Keskkonnaametile võib tuuletööstusparkides hukkuda isegi enam nahkhiiri kui linde. Kogu nahkhiirte käsitus tuleb viia vastavusse KSH programmis viidatud UNEP/EUROBATS juhendile. Eelkõige tuleb arvesse võtta, et vastavalt UNEP/EUROBATS juhendile ei paigutata reeglina tuulegeneraatoreid puudega kaetud aladele ehk metsa või lähemale kui 200 m puistust kõrge riski tõttu kõikidele nahkhiirte liikidele. Juhul kui metsadesse tuulegeneraatorite püstitamist ei välistata, tuleb seda otsust põhjendada ja järgnevalt korraldada detailsed uuringud igale kavandatavale tuulegeneraatorile vastavalt juhendi metoodikale. KSHsse tuleb lisada ka teiste loomaliikide, eriti kaitsealuste, käsitus.

(10) Maakatte ja taimestiku käsitus pole piisav kuna pole tuvastatud ühtegi eeldatavat mõju. Keskkonnaameti “Maismaa tuuleparkide mõjust elustikule ja Keskkonnaameti soovitusel nende planeerimise kohta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes” selgelt kirjeldab tuuletööstusparkide mõju taimekooslustele. Vastavad Keskkonnaameti soovitusel tuleks KSH ettevalmistamisel arvesse võtta.

(11) Rohevõrgustiku käsitus pole samuti piisav kuna pole tuvastatud eeldatavaid mõjusid rohevõrgustikule seoses tuuletööstusparkidega. Rohevõrgustike eesmärk on säilitada või taastada toimivate rohealade süsteem, mis võimaldab liikidel rännata. Vastavalt Rohevõrgustiku planeerimisjuhendile (2018), “Rohevõrgustiku eesmärkide täitmise seisukohast on kõige olulisemad ökosüsteemid metsad, niidud ja märgalad...” Eelvalikuga tuvastatud võimalikud tuuletööstuse asukohad on valdavalt metsades, väheses osas ka põldudel. Eranditult kõik eelvaliku alad kattuvad vähemalt osaliselt rohevõrgustike aladega. Nagu eelnevalt mainitud, on väga vähe teadmisi tuuletööstusparkide mõjust metsamaastikel. Näiteks on Poolas tehtud uuringu kohaselt leitud, et isegi inim mõjule mitte kuigi tundlikud metskitsed ja halljäned väldivad tuuletööstusparke (Keskkonnaamet 2021). Ka on metsad elupaikadeks suurtele kiskjatele ja on vaja hinnata tuuletööstusparkide arendamise mõju elupaikade muutusele (Keskkonnaamet 2021).

(12) Senini pole nii suuri ja võimsaid tuulegeneraatoreid maismaale ehitatud. Võrdluseks on Tallinna kesklinna kõrgeimates 117 m kõrgustes hoonetes 30 korrust. 290 m kõrguses hoones on korruseid 65 kuni 88. Selliste kolossaalsete mastapidega pidevat müra, saastet ja vibratsiooni vähemalt 25ks aastaks tekitavate tööstusobjektide ehitamise otsust metsadesse ja põldudele ei tohi võtta kergekäeliselt. KSH protsessi ja tulemusi tuleb vastutustundlikult kaaluda võttes abiks omaenese terve mõistuse.